

# Qirqinchi Oyatning Yashirin Tarixi — O'n To'qqizinchi Raqam

## *Ikkinchi Voy — Oltinchi qism*

Jeff Pippenger

2026-07-20

Doniyor va Vahiy kitoblari bir-birini to'ldiradi, ya'ni ular birgalikda mukammallikka yetkaziladi.

“Vahiy kitobida Muqaddas Kitobning barcha kitoblari uchrashadi va yakun topadi. Mana, bu Doniyor kitobining to'ldiruvchisidir.” Havoriylarning ishlari, 585.

Muqaddas Kitob bashoratidagi saltanatlar bashoratni o'rganuvchining diqqat markazida bo'lmog'i lozim, chunki oxirgi kunlarning tashqi tarixi asosan aynan o'sha yerda bayon etilgan.

Shohliklarning yuksalishi va qulashini boshqaradigan sabablarni Xudo Kalomining nuri ostida o'rganish bundan ancha afzaldir. Yoshlar bu yozuvlarni o'rgansinlar va xalqlarning haqiqiy ravnaqi ilohiy tamoyillarni qabul qilish bilan naqadar chambarchas bog'liq bo'lganini ko'rsinlar. U buyuk islohot harakatlarining tarixini o'rgansin va bu tamoyillar qanchalik mensilmagan va nafratlangan bo'lmasin, ularning himoyachilari zindonga va qatl sahnasiga olib borilgan bo'lsalar ham, aynan mana shu qurbonliklar orqali qanday g'alaba qilganini ko'rsin. Tarbiya, 238.

Muqaddas tarixlar — xoh “buyuk islohot harakatlari” bo'lsin, xoh “saltanatlarining ko'tarilishi va qulashi” bo'lsin — Xudoning Kalomida hayot-mamot masalasidir. Pavlus 2 Salonikaliklarga maktubning ikkinchi bobida, haqiqatni sevmaydiganlar va shundan keyin kuchli adashishga muhtalo bo'ladiganlar, buni o'sha parchada Pavlus ta'riflagan xabarni rad etishni tanlaganlari uchun boshdan kechirishlarini qayd etgan. O'sha parcha butparast Rim bilan papalik Rim o'rtasidagi munosabatni ko'rsatadi; bu, shuningdek, Pergamos bilan Tiyatira o'rtasidagi munosabat, temir bilan loy o'rtasidagi munosabat, shuningdek, ajdaho bilan hayvon o'rtasidagi munosabatdir. Tiyatira bilan ifodalangan papalik Rimning ko'tarilishi va Pergamos bilan ifodalangan butparast Rimning qulashi — kuchli adashishni qabul qiladiganlar nafratlanadigan haqiqatdir.

Millerchilar tarixida 1843-yilgi kashshoflar jadvaliga kirib kelgan Millerchilar bilan protestantlar o'rtasidagi bahs, Doniyor o'n birinchi bobining o'n to'rtinchi oyatida tilga olingan “sening xalqingning qaroqchilari” qaysi tarixiy kuchni ifodalashi haqidagi masala ustida edi. Qaroqchilar, Millerchilar ta'kidlaganidek, butparast Rimning yuksalishi edimi, yoki protestantlar da'vo qilganidek, Salavkiylar qulashimi?

“Sahna maydoniga chiqqan har bir xalqqa yer yuzida o'z o'rnini egallashga ruxsat berilgan, toki u 'Kuzatuvchi va Muqaddas Zot'ning maqsadini ado etadimi-yo'qmi, ko'rsin. Bashorat dunyoning buyuk imperiyalari — Bobil, Midiya-Fors, Yunoniston va Rim — ning ko'tarilishi va qulashini kuzatib borgan. Bularning har biri bilan, xuddi qudrati kamroq xalqlarda bo'lgani

kabi, tarix o'zini takrorlagan. Har birining sinov davri bo'lgan, har biri muvaffaqiyatsizlikka uchragan, uning shuhrati so'ngan, qudrati ketgan va uning o'rnini boshqasi egallagan....”

“Muqaddas Yozuv sahifalarida ravshan ko'rsatilgan xalqlarning yuksalishi va qulashidan ular shuni o'rganishlari kerakki, shunchaki tashqi va dunyoviy ulug'vorlik naqadar behudadir. Butun qudrati va hashamati bilan Bobil — bizning dunyomiz o'shandan beri hech qachon uning misolini ko'rmagan qudrat va hashamat bilan, o'sha davr odamlari nazarida shu qadar mustahkam va barqaror tuyulgan bo'lsa-da, — qanchalik butunlay yo'q bo'lib ketdi! U 'o'tning guli' kabi nobud bo'ldi. Poydevori Xudo bo'lmagan har bir narsa ham shunday nobud bo'ladi. Faqat Uning maqsadi bilan bog'langan va Uning xarakterini ifoda etadigan narsagina bardosh bera oladi. Uning tamoyillari bizning dunyomiz biladigan yagona sobit narsalardir.” Education, 177, 184.

Sulaymon yetishmaydi, degan va yetishmasa halokatga olib boradi, degan vahiy — Muqaddas Kitob tarixidir. Millerchilar Vahiy kitobining to'qqizinchi bobi, beshinchi va o'ninchi oyatlarida “besh oy” sifatida ifodalangan bir yuz ellik yilni angladilar va e'lon qildilar, biroq ular Vahiy kitobining to'qqizinchi bobida tasvirlangan tarixni chuqur kovlab o'rganmadilar. Ular o'ninchi oyatdagi besh oyni to'g'ri aniqladilar, ammo, aftidan, beshinchi va o'ninchi oyatlarning har ikkisida ham “besh oy” iborasi uchragani uchun, bu ikkala oyatda tasvirlangan azob-uqubat haqidagi bashoratga shunchaki urg'u berilgan, deb o'yladilar. Endi bemalol ko'rsatish mumkinki, beshinchi oyatda “besh oy” ifodalanganda, u hijriy 632-yilda Muhammadning vafoti bilan boshlangan va 782-yilda Vizantiya, ya'ni sharqiy Rim imperiyasining imperatrisasi Irenaning tahqirlanishi bilan tugagan bir yuz ellik yilni anglatadi.

Peshqadamlar o'ninchi oyatni 1299-yil 27-iyulda bo'lib o'tgan Nikomediya jangi sifatida, bir yuz ellik yilning boshlanishi deb qo'llashlarida to'g'ri edilar; bu davr 1449-yil 27-iyulda Konstantinopolda hukmronlik qilgan oxirgi Konstantinning tahqirlanishi bilan yakunlandi. Satr ustiga satr, bir yuz ellik yillik davr butunjahon Islomini aniqlab beradi; u Arabiston Islomining birinchi voyi hamda Turkiya Islomining ikkinchi voyi orqali ifodalangan. Ham imperatorni, ham imperatritsani birgalikda tahqirlagan Islom, Irene tomonidan ifodalangan ayoldan va oxirgi Konstantin tomonidan ifodalangan erkakdan iborat bo'lgan bir shohlikni zabt etayotgan butunjahon Islomini aniqlab beradi.

Irenaning xorlanishi bilan yakun topadigan yuz ellik yil davomida Arabiston Islomi Vizantiyaning hududi yoki mintaqasi ustidan nazoratni qo'lga oladi, Irinani shunday xorlangan ahvolga soladiki, u boshqa undiruvlar qatorida uch yil davomida xiroj to'lashga majbur bo'lgan edi. So'nggi Konstantinning xorlanishi yuz berganida esa, bu sharqiy Rim poytaxtining qamal qilinishi va ag'darilishi bilan yakun topadigan to'rt yillik davrning boshlanishini belgiladi. Har ikkala holatda ham bu Islom edi: Irina uchun Arabiston Islomi, so'nggi Konstantin uchun esa turk Islomi. Oxirgi kunlarda, birinchi va ikkinchi voylar ichida bayon etilgan Arabiston va turk Islomining ikki guvohi bilan ifodalangan butunjahon Islomi avval hududni, so'ng esa poytaxtni egallaydi. Sharqiy Rimning Konstantini bilan ifodalangan oxirgi kunlardagi siyosiy mavjudot ramziy ma'noda sharqiy Rimning Irenasi bilan ifodalangan oxirgi kunlardagi diniy mavjudot bilan nikohlangan. Men siyosiy va diniy mavjudot atamalarini hayvon suratining ramzi avval Qo'shma Shtatlarda,

keyin esa dunyoda yuzaga kelishini ifodalash uchun qo‘llayman. Hayvon surati — hududi va poytaxtini Islomga boy berish orqali xorlangan Konstantin va Irenaning ramziy nikohidir.

Ularning nikohi ikki tarixni o‘zaro moslashtirish orqali aniqlanadi va bu 313-yilda Milan farmoni kuchga kirganida, Konstantiya bilan Litsiniyning nikohi orqali timsollangan edi; o‘shanda ramziy Smirna jamoati nihoyasiga yetib, ramziy Pergam jamoati boshlangan. Pavlus kuchli adashishga berilganlar deb ta’riflagan kishilar, gunoh odami oshkor qilinishidan avval yuz beradigan murtadlikni o‘z ichiga olgan Pavlusning ogohlantiruvchi xabarini ko‘rishni rad etadilar. Bu murtadlik Pergam tarixida sodir bo‘ladi, gunoh odami esa 538-yilda, Tiyatira jamoati boshlangan paytda oshkor qilindi.

Hech kim sizlarni hech qanday yo‘l bilan aldamasin; chunki avval imondan qaytish yuz bermaguncha va halokat o‘g‘li bo‘lgan gunoh odami oshkor qilinmaguncha, o‘sha kun kelmaydi; u Xudo deb ataladigan yoki sajda qilinadigan hamma narsaga qarshi chiqadi va o‘zini ulardan yuqori qo‘yadi; hatto o‘zini Xudo deb ko‘rsatib, Xudoning ma’badida Xudo kabi o‘tiradi. 2 Salonikaliklarga 2:3, 4.

Sharqiy Rim tarixi sharqiy Rimning g‘arbiy Rim bilan bo‘lgan ramziy munosabatida ham ifodalangan bashoratli haqiqatga ikki guvohni taqdim etadi. O‘sha munosabatda g‘arbiy Rim jamoatni, sharqiy Rim esa davlatni anglatadi. Rim — Doniyor 2-bobda temir va loy tarzida tasvirlanganidek, jamoat va davlatning birikmasidir.

Vahiy kitobining to‘qqizinchi bobidagi muqaddas tarixdan olingan yana ikkita guvohlik so‘nggi kunlarda butun dunyo miqyosidagi Islom cherkov va davlatning birikmasi sifatida tasvirlangan bir qudratga qarshi chiqib, uning hududi va poytaxtini egallashi mumkinligini ishonchli tarzda ko‘rsatadigan sababni tasdiqlaydi. Usmon 1299-yil 27-iyulda Nikomediya hududini zabt etdi, so‘ngra ikki yil o‘tib, 1301-yilda Nikeya hududini ham zabt etdi. Uning o‘g‘li 1331-yilda Nikeya poytaxt shahrini zabt etdi, ayni shu o‘g‘li esa 1337-yilda yakunlangan to‘rt yillik qamalda Nikomediya poytaxt shahrini ham zabt etdi. Kashshoflar 1299-yil 27-iyul sanasini Usmon bilan belgiladilar, biroq keyingi jangga, ya’ni Nikeya jangiga Usmonli imperiyasini barpo etish yo‘lidagi tarixiy ikkinchi qadam sifatida hech qachon qaramadilar. 1299-yil 27-iyul yakshanba qonuniga yetib borish yo‘lidagi bir necha qadamlarning birinchi qadami edi. Turk Islomining dastlabki ikki qadami 1449-yilda tugagan, so‘ngra yana 1840-yilda, keyin yana 9/11 da va undan keyin yana 2023-yil 31-dekabrda tugagan bir bashoratning boshlanishini aniqlab berdi.

O‘sha ikki qadamning birinchisi nafaqat bir yuz ellik yilning boshlanishini, balki o‘ttiz sakkiz yilning boshlanishini ham belgiladi. U Usmonning Nikomediya hududini egallashi bilan boshlandi va o‘ttiz sakkiz yil o‘tgach, 1337-yilda, to‘rt yillik qamal oxirida, Usmonning o‘g‘li Nikomediyaning poytaxt shahrini olganida yakun topdi. O‘ttiz sakkiz soni “ko‘tarilish”ni anglatadi, va Usmonning hududni egallashidan iborat dastlabki qadam turk islomining ko‘tarilishini belgiladi. O‘ttiz sakkiz yillik o‘sha birinchi qadamda “to‘rt yillik” qamal xotimani belgilaydi. Bir yuz ellik yilning oxirgi qadamida tahqirlash amalga oshiriladi va undan to‘rt yil o‘tgach, 1453-yilda, sharqiy Rimning poytaxti egallanadi.

Bu 1453-yildagi Usmonli turklari bo'ladimi, yoxud Usmonning o'g'lining 1337-yilda Nikomediyan va 1331-yilda Nikeyan egallashi bo'ladimi, har uchala holatda ham har bir poytaxt shahar tarixning muayyan bir davrida sharqiy Rimning poytaxti bo'lib xizmat qilgan edi. Bu uchala qatorning barchasi sharqiy Rimning zabt etilishini ko'rsatadi. O'sha uchala qatordan har biri Islom avvalo hududni, so'ngra esa sharqiy Rimning poytaxtini zabt etganini ko'rsatadi. Har uchala poytaxtning nomi hudud nomi bilan aynandir. Uchala qatordan har biri o'ziga xos alfa va omega tarixiy shaxslarga egadir. Imperator hamda imperatrisaning Islom tomonidan xo'rlanishi orqali cherkov-davlat munosabatini ko'rsatgan holda, payg'ambarlikdagi xo'rlanish ularning qatorlarini g'arbiy Rim bilan bog'laydi; g'arbiy Rim ham 330-yilda Konstantin Buyuk Konstantinopolni Rim shahridan afzal ko'rganida xo'rlantirilgan edi. G'arbiy Rimning so'nggi xo'rlanishi 476-yilda, oxirgi imperator bilan yuz berdi va shundan keyin u tez sur'at bilan tanazzulga yuz tutishda davom etdi.

Sharqiy Rimga nisbatan G'arbiy Rim jamoat edi, sharq esa davlat edi. Avval 330-yilda tahqirlanish, so'ng 476-yilda, keyin 782-yilda va yana 1449-yilda. Shohlikning bo'linishi bilan boshlangan tahqirlanishlar qatori, 476-yilda imperatorni va demak imperiyani yo'qotish tahqirlanishi bilan davom etdi; shundan so'ng Islom avval 782-yilda sharq hududiga, keyin esa 1453-yilda sharqning poytaxtiga tahqirlanish keltirdi.

Muqaddas Kitob bashoratidagi Islom sharqiy va g'arbiy Rimning nasl-nasab chizig'ini oshkor qiladi, va Islom bugun berayotgan nur Millerchi kashshoflar uchun Islomning asosiy nuri bo'lgan narsaga muvofiqdir, biroq undan ancha yuksakdir. 2024-yilda "xalqingning vahiyni qaror toptiradigan talonchilari" kim ekanligi bilan boshlangan sinov vaqti sinov davrining alfasi edi, va endi sinov davrining oxirida Vahiy kitobining to'qqizinchi bobi mavzusidagi Islomdan kelayotgan nur g'arbiy va sharqiy Rimning, shu hozirgi oxirgi kunlargacha hech qachon baholanmagan, guvohlarini qo'shmoqda.

To'qqizinchi bobdan o'n birinchi bobgacha bo'lgan qismlarda ifodalangan Islomning bashoratli yo'nalishlari, ushbu maqolalarda allaqachon muhokama qilinayotgan yo'nalishlar bilan bog'lanadigan guvohliklarni taqdim etish orqali Daniel 11-bobning o'ninchi oyatidan o'n oltinchi oyatigacha joylashgan tarixiy yo'nalishlarni birlashtiradi. Biroq Islomning yuksalishi haqidagi bashoratli tasvir ichida ham Milleritlar harakatining, ham bir yuz qirq to'rt mingliklar harakatining yuksalishi mavjud. Vahiy 9 dagi vaqtga oid bashoratlar ichida mustahkam joylashtirilgan va ularning bir qismi bo'lgan ikki to'rt yillik davr 1840 yildan 1844 yilgacha bo'lgan to'rt yilga guvohlik beradi. 1844 yilda endi bashoratli vaqt yo'q, shuning uchun ramziy to'rt yillik davr vaqt bilan emas, balki uning bashoratli xususiyatlari bilan belgilanadi. Birinchi to'rt yillik davr Islomning 1337 yilda, otasi bu hududni zabt etganidan o'ttiz sakkiz yil o'tib, sobiq Sharqiy Rim poytaxti bo'lgan Nikomediyan egallaganini ko'rsatadi. Ikkinchi to'rt yillik davr 1449 yilda Islom tomonidan amalga oshirilgan Sharqiy Rimning siyosiy va diniy hukmdorlarining tahqirlanishini ko'rsatadi, uchinchi to'rt yil esa 1840 yil 11-avgustda yer yuzini o'z ulug'vorligi bilan yoritgan farishta tushib kelganida Xudoning qudratining ulug'vor namoyon bo'lishini ko'rsatadi.

Birinchi va ikkinchi farishtaning Milleriylar tarixi uchinchi farishtaning bir yuz qirq to'rt ming kishining muhrlanishi davridagi tarixi bilan uyg'unlashadi. O'sha yakuniy muhrlash ishi

gunohning o‘chirib tashlanishidir; u Ilohiyat bilan insoniyatning birlashuvidir va u Islom tomonidan olib kelinayotgan urush davomida sodir bo‘ladi.

Va u tubsiz qa‘rni ochdi; va qa‘rdan ulkan o‘choqning tutunidek bir tutun ko‘tarildi; va qa‘rning tutuni sababli quyosh ham, havo ham qorayib ketdi. Va tutundan yer yuziga chigirtkalar chiqib keldi; va ularga yer yuzidagi chayonlar qanday qudratga ega bo‘lsa, shunday qudrat berildi. Va ularga buyurildiki, ular yerning o‘t-o‘laniga ham, hech qanday ko‘katga ham, hech qanday daraxtga ham zarar yetkazmasinlar; balki faqat peshanalarida Xudoning muhriga ega bo‘lmagan odamlargagina zarar yetkazsinlar. Vahiy 9:2–4.

Har bir bashoratning mukammal ro‘yobi oxirgi kunlardadir, shuning uchun bu parcha bir yuz qirq to‘rt ming kishining muhrlanishini ko‘rsatib bermoqda. Vahiy kitobining to‘qqizinchi bobidagi Islom haqidagi bashorat, Islom jilovlangan 1840-yil 11-avgustda o‘z yakuniga yetgan tarix ichida, vahiyni mustahkamlaydigan qudratning eng to‘liq tasvirini birlashtirib berish uchun tarixiy kalitni taqdim etadi. O‘sha nuqtadan boshlab Vahiy kitobining to‘qqizinchi bobidagi guvohlik o‘ninchi bobga hamda birinchi va ikkinchi farishtalarning tarixiga davom etdi. So‘ngra o‘n birinchi bobda uchinchi voy yakshanba qonuni paytida kutilmaganda yetib keladi; aynan o‘sha paytda uchinchi farishtaning baland nidosi boshlanadi. To‘qqizinchi bob Doniyor va Vahiyda bayon etilgan shohliklarning ko‘tarilishi va qulashini tartibga solishda Islomning kalitidir. O‘ninchi va o‘n birinchi boblar bir yuz qirq to‘rt ming dono bokiraning tajribasini ko‘rsatib beradi. To‘qqizinchi bob tashqi vahiyni mustahkamlaydigan timsolni ko‘rsatadi, o‘ninchi va o‘n birinchi boblar esa Qo‘ziga ergashib Eng Muqaddas Xonaga kirish bilan bog‘liq ichki vahiyni ko‘rsatadi.

Vahiy kitobining o‘ninchi bobi ochiq holdagi kichik kitob bilan tushib keladigan qudratli farishta sifatida Masihni namoyon etadi. Bu voqea Vahiy kitobining uch yuz to‘qson bir yil va o‘n besh kunni ko‘rsatadigan to‘qqizinchi bobidagi bashorat yakunida, 1840-yil 11-avgustda amalga oshdi. Vahiy kitobining o‘ninchi bobi, xabar 1844-yil 22-oktabrda Yuhanning qornida achchiq bo‘lguniga qadar bo‘lgan keyingi tarixni ko‘rsatadi. 1840-yildan 1844-yilgacha bo‘lgan to‘rt yil birinchi farishtaning kelishi bilan boshlanib, uchinchi farishtaning kelishi bilan tugaydi. 1840-yil 11-avgustdagi amalga oshishdan keyin kelgan o‘sha to‘rt yil, uch yuz to‘qson bir yil va o‘n besh kunning boshida 1449-yil 27-iyuldan 1453-yilgacha bo‘lgan to‘rt yil bilan timsollangan edi. Bu ikkala to‘rt yillik davr ham 1333-yildan 1337-yilgacha bo‘lgan Nikomediya qamalining to‘rt yili bilan muvofiqlashadi. Ramziy ma’noda Sharqiy Rim Islom tomonidan uch marta zabt etildi. Birinchisi 1331-yildagi Nikeya qamalida, so‘ng 1337-yildagi Nikomediyaning to‘rt yillik qamalida, va keyin 1453-yildagi Konstantinopol qamalida sodir bo‘ldi.

Diokletian 293-yilda Rimni sharq va g‘arbga qonuniy ravishda bo‘ldi, Konstantin esa 330-yilda Rimni bashoratli ma’noda sharq va g‘arbga ajratdi. 395-yilda imperator Feodosiy I vafot etgach, imperiya uning sharq va g‘arbni ikki o‘g‘liga meros qilib qoldirgani bois rasmiy va doimiy ravishda bo‘lindi. Katolik cherkovi 1054-yilda “buyuk shizm”da sharq va g‘arbga bo‘lindi. Bo‘linish ham, undan keyin kelgan tanazzul ham asta-sekin yuz berdi. Bu bo‘linish to‘shu kungacha saqlanib qolgan. O‘sha sanadan keyingi ellik yil ichida Rimdagi g‘arbiy cherkov Islomga qarshi qariyb ikki yuz yillik salib yurishlarini boshladi. G‘arbiy Rim 476-yilda o‘zining so‘nggi imperatoridan ayrilganda qulab tushdi. Sharqiy Rim 1453-yilda qulab tushdi. Papalik Rimi

1798-yilda quladi. Majusiy Rim 293, 330 va 395-yillarda sharq va g'arbga bo'lindi. Papalik Rimi 1054-yilda sharq va g'arbga bo'lindi. Opa Uayt shohlarning ko'tarilishi va qulashini Xudoning Kalomini o'rganishda asosiy tayanch nuqta sifatida belgilaydi.

Vahiyning to'qqizinchi bobidan tarix sahnasining yorug'ligiga olib chiqilgan saltanatlar, aynan Rim bu vahiyning o'rnatishini tasdiqlovchi dalilni kuchaytiradi. Islom bilan bir yuz qirq to'rt ming o'rtasidagi bashoratli bog'liqlik, Masihning eshak minib Quddusga kirishi bilan timsollangan yarim tun faryodining xabari bir vaqt bashorati orqali ifodalanganining dalilidir; bu bashorat birinchi qayg'u davrida boshlangan, bashoratning ikkinchi qismida, ikkinchi qayg'uda davom etgan va o'sha bashoratning aynan o'zi ro'yobga chiqishi bilan birinchi va ikkinchi farishtalarning Millerchilar harakati boshlangan to'rt yillik tarixda o'z ijrosiga yetgan. Bashorat Islomning ko'tarilishini belgilagan "o'ttiz sakkiz va ikki yil" (1299 va 1301) timsoli bilan boshlangan va Millerchilarning ko'tarilishini belgilagan "o'ttiz sakkiz va ikki yil" (1838 va 1840) timsoli bilan yakunlangan.

1844-yilda, 1333 yildan 1337 yilgacha bo'lgan qamal va 1449 yildan 1453 yilgi qamalgacha bo'lgan davr bilan timsollangan Millerchilarning to'rt yillik davri yakunida, bashoratli vaqt endi boshqa qo'llanilmasligi kerak edi. Bir yuz qirq to'rt minglikning bayrog'ining ko'tarilishi Islom ko'tariladigan bashorat bilan bevosita bog'liqdir.

Yahudo, birodarlaring seni maqtaydilar; qo'ling dushmanlarningning bo'ynida bo'lur; otangning o'g'illari oldingda ta'zim qilurlar. Yahudo — arslon bolasi; o'g'lim, sen o'ljadan yuqoriga ko'tarilgansan; u engashdi, arslondek cho'kdi, qari arslondek yotdi; uni kim qo'zg'ata olur? Saltanat hassasi Yahudodan ketmas, hokimlik asosi ham uning oyoqlari orasidan ketmas, to Shilo kelgunicha; xalqlarning itoati esa Unga bo'lur. U o'z toychoqchasini tokka, urg'ochi eshakning qulunini esa sarxil tokka bog'laydur; u liboslarini sharobda, kiyimlarini uzum qonida yuvdur: Uning ko'zlari sharobdan qizarur, tishlari esa sutdan oppoq bo'lur. Ibtido 49:8–12.

Bir yuz qirq to'rt ming kishi Masihning fe'l-atvorini mukammal aks ettiradi, va Masih, boshqa ramziy ifodalar qatorida, "tanlangan tok"dir. Ibtido 16:12 da Ismoil "yovvoyi" odam sifatida tasvirlanadi.

U yovvoyi odam bo'ladi; uning qo'li har bir kishiga qarshi, har bir kishining qo'li esa unga qarshi bo'ladi; va u barcha birodarlari huzurida yashaydi.

"Yovvoyi" deb tarjima qilingan so'z Arabistonning yovvoyi eshagidir. Oxirgi kunlarda Masihning vakillari yovvoyi Arabiston eshagining xabari ustida yuradilar — Masih Quddusga minib kirgan eshakning, Balom uni uchinchi marta urgandan keyin nihoyat gapirgan eshakning xabari ustida. 1840-yilda birinchi farishtaning xabariga kuch bergan xabarni e'lon qilgan xabarchilar ayni o'sha, harakatga kuch bergan xabar joylashgan bashoratli tarixning o'zida tegishli va muhim bo'lgan bir yuz ellik yillik bashoratni ko'rmagan edilar. Ular ayni o'sha vaqt bashoratining o'zida 1840-yildan 1844-yilgacha bo'lgan tarixning timsoli bo'lgan ikkita to'rt yillik davrni ham ko'rmagan edilar. Yahudo qabilasining Arsloni endi "qadimiy yo'llar"dan ilgari hech qachon ko'rilmagan nurni ochib bermog'ida, va bu nur 2023-yil 31-dekabrda beri ochilib kelayotgan o'sha nur bilan

muvofigdir. Bu, Nashvillega zarba beradigan narsa Islom ekani borasidagi har qanday shubhani yo'q qiladi. Bu nur Rim timsolini yoritadi va shu tariqa 2024-yildagi "sening xalqingning qaroqchilari" haqidagi alfa munozarasiga nisbatan omega bayonotiga aylanadi; shuningdek, u Milleritlar tarixidagi ayni o'sha timsol ustidagi bahsning ham omega timsolidir. U Vahiyning to'qqizinchi bobidagi vaqt bashoratlaridagi Islom bir yuz qirq to'rt ming kishining muhrlanish vaqtidagi ichki tarix davomida tashqi xabar ekanini aniqlab beradi. Biz bu haqiqatni bir muncha vaqtdan beri o'rgatib kelmoqdamiz, ammo endi buni Vahiy to'qqizinchi bobdan boshlanib Vahiy o'n birinchi bobda tugaydigan bitta chiziq ustida ko'rsatish mumkin. 1840-yildan 1844-yilgacha amalga oshgan Islomning vaqt bashorati bilan bog'liq uchinchi to'rt yillik davr bir yuz qirq to'rt ming kishining muhrlanish vaqtini tasvirlaydi. Vahiy o'n birinchi bobdagi buyuk zilzila orqali bir yuz qirq to'rt ming kishi bayroq singari ko'tariladi.

Hizqiyo o'ttiz yettinchi bobda Xudoning xalqining lashkar sifatida tiklanishi Odam Atoning yaratilishi orqali timsollangan ikki bosqichli jarayondir. Avval Odam Ato tuproqdan yaratildi, so'ng Masih uning ichiga hayot nafasini pufladi. Hizqiyoda birinchi bashorat o'lik tanalarni shakllantiradi, ammo ular hanuz o'likdir. Keyin to'rt shamol tanalar ustiga puflanadi va ular qudratli bir lashkar bo'lib oyoqqa turadilar. O'ttiz sakkiz va qirq sonlari ana shu ikki bosqichni ifodalaydi.

Keyingi maqolada bu mavzularni davom ettiramiz.

Shundan keyin yahudiylarning bir bayrami bo'ldi; va Iso Quddusga chiqdi. Quddusda Qo'y darvozasi yonida ibroniy tilida Bethesda deb ataladigan, besh ayvoni bor bir hovuz bor edi. Ularda ko'rlar, cho'loqlar, shol bo'lib qolganlardan iborat ojizlarning katta bir to'dasi suvning qimirlamog'ini kutib yotar edi. Chunki ma'lum bir vaqtda bir farishta hovuzga tushib, suvni qimirlatardi; shunda suv qimirlagandan keyin hovuzga birinchi bo'lib kirgan kishi qanday dardga muhtalo bo'lgan bo'lsa ham, shifo topar edi. U yerda o'ttiz sakkiz yildan beri xastalikka muhtalo bo'lgan bir odam bor edi. Iso uning yotganini ko'rib, bu holatda uzoq vaqt bo'lganini bilib, unga dedi: Sog'ayishni istaysanmi? Ojiz odam Unga javob berdi: Hazrat, suv qimirlaganda meni hovuzga tushirib qo'yadigan hech kimim yo'q; men kelgunimcha esa mendan oldin boshqasi tushib ketadi. Iso unga dedi: O'rningdan tur, to'shagingni ol va yur. Va o'sha zahoti u odam sog'aydi, to'shagini oldi va yurdi; o'sha kun esa shanba edi. Yuhanno 5:1-9.

Endi turinglar, dedim men, va Zered soyidan o'tinglar. Biz esa Zered soyidan o'tdik. Qadesh-Barneadan chiqib, Zered soyidan o'tgunimizgacha o'tgan muddat o'ttiz sakkiz yil bo'ldi; to Egamiz ularga qasam ichganidek, jangchi erkaklarning butun avlodi lashkar orasidan yo'q bo'lib ketgunicha. Qonunlar takrori 2:13, 14.